

jících se k věci rozchodu Jiřího Wolкера s Devětsilem. Jsou mi většinou známy. Tyto podrobnosti nemohou však změnit nic na celkové a jsem přesvědčen pravdivé koncepci mého vylíčení, tak asi jako záchvěvy a sebevěšší výkyvy na grafu nemění nic na celkové tendenci průběhu čáry. Zde neběží o formy osobních vztahů, dočasně ústupky a osobní vlivy vyplývající z osobního přátelství či nepřátelství. Z hlediska historické kritiky jde o celkové ideové zaměření a podstatu charakteru osobností, podstatu nesoucí tu či onu tendenci ideového zaměření. Wolkerovy dopisy Pišovi mimo jiné jasně ukazují, že tu šlo už v zárodku o dvě zásadní koncepce: o Wolkerovu, která byla v jádru proletářsky internacionalistická, a Tvoji, která byla od začátku buržoazně kosmopolitická. Tak jako nelze posuzovat průběh křivky z krátkého úseku, zejména je-li na svém krátkém úseku ještě deformována drobnými záchvěvy způsobenými druhotnými vlivy (jako jsou například osobní vztahy), tak nelze posuzovat ani křivku duchovního vývoje určité individuality z krátkého časového období a z takových podrobností. Dnes po třiceti letech historického vývoje se ukázalo, že čára Tvého vývoje vedla od Disku k obhajobě podlé knihy André Gida, k trockistické bretonovštině, k Surrealismu proti proudu, článkům, jako byl článek Entartete Kunst. Z hlediska této historické zkušenosti se pak jeví například i Tvůj podpis na protestu proti projevu sedmi jen jako výkyv, způsobený osobním přátelstvím s Fučíkem, a nikoliv jako *tendence*. Stejně tak Neumannův podpis na straně sedmi se jeví jen jako chyba způsobená osobním přátelstvím s Horou a spol., ale nikoliv jako *koncepce*.

Ironizuješ mé tvrzení, že jsi zavedl české básníky do Paříže André Gidovy, a nikoliv do Paříže Romain Rollandovy. Vyvracíš mé tvrzení poukazem na to, že jsi pozitivně psal o knihách Rollandových. Stejně tak jsi ovšem psal do Tvorby o knihách Gidových. To však není rozhodující. Rozhodující je tu skutečnost, o které se nezmínuješ, že jsi v osudové chvíli roku 1937, kdy tyto dva představitelé francouzské kultury zaujali antagonisticky rozdílné stanovisko k prvé socialistické zemi světa, o jejíž osud běželo, kdy André Gide vystoupil jako sprostý pomlouvач (citovaný pochvalně nacistickým tiskem) a Romain Rolland jako obhájce země socialismu a stalinské politiky, že v tomto rozhodujícím okamžiku Ty jsi se postavil za André Gida. Proč jsi neotiskl svůj projev z roku 1937 na diskusi v klubu Přítomnost, kde jsi rozvíjel svou teorii o socialismu militarismem zdeformovaném? Byl to projev hanebný a zvlášť nebezpečný proto, že Tvůj vliv v pokrokovém táboře kultury byl ještě nemalý a že mnoho rozkolísaných lidí, kteří Ti věřili jako pokrokovému člověku, bylo tragicky zmateno. Tady je Tvoje odpovědnost velká a nemůžeš ji ze sebe setřásti poukazováním na jednotlivé zásluhy své účasti v boji pokrokového tábora. Zde od čestného člověka bylo možno po tak velké a tragické historické zkušenosti a poučení očekávat jen jedině: upřímnou, na kofen věci jdoucí sebekritiku. A té se od Tebe nedočkali ani lidé, kteří si chovali o Tobě iluze jako o pokrokovém člověku.

Pokud jde o Tvé upozornění, že doslov k Samé lásce psal Nezval a nikoliv

Ty, je jasné, že inspirace a celá koncepce i jazyk jsou Tvoje, i když snad pero měl v ruce Nezval. To si ostatně ještě přesně zjistím. Opíral jsem se zde o svědectví Neumannovo. Ostatně snaha zmenšit význam své role jakožto člověka vedoucího a ideologicky odpovědného v oněch dobách zkrlesuje historickou pravdu.

S pozdravem Ladislav Štoll.“

Na tento Štollův list odpověděl Teige dalším dopisem, který má ve Vlašínově edici často jiné znění. Podobně jako Teigův předcházející list, tiskneme i následující dopis z 26. 5. 1950 podle strojopisu z Teigovy pozůstalosti:

„Vážený Ladislave Stolle,

Tvou odpověď, danou 21. 5., na svůj dopis ze dne 10. 4., jsem dostal před několika dny. Zatím vyšla Tvá kniha, jež s jednostranně vybranými fakty zachází způsobem, který bere Tvému hodnocení jednotlivých zjevů přesvědčivost. Pochybují o správnosti celkové koncepce a mnohých podrobností Tvého vylíčení, protože množství faktů, které opomíjíš nebo neadekvátně interpretuješ, staví věc, o níž jde, do jiného světla. A dočista libovolně se zachází s takovými fakty v článcích, které o podobných tématech otiskne Tvorba.

Protože od otázky činnosti Devětsilu a mého podílu v ní přenáší Tvůj dopis těžiště k roku 1937, k tomu, co se stalo v souvislosti s Gidovými knihami v SSSR, budu se zabývat jen těmito věcmi a jen v hlavních rysech, neboť podrobná výpověď by si tu vyžádala příliš obšírný výklad.

Mezi těmi, kdož byli Gidovým Návratem z SSSR rozkolísáni a tragicky zmateni, byl jsem také já. Byl jsem z těch, kdož kdysi uvítali Gidovo sblížení s komunismem a napsal jsem tehdy do Tvorby článek: André Gide a komunismus; proto jsem také důvěřoval, že Gidova kritika je upřímná a inspirovaná přátelstvím k Sovětskému svazu, i když jsem její argumentaci pokládal za chybnou a nemarxistickou. Referátem o této knize (šlo o Návrat a ne o Retuše) – zaujal jsem v klubu Přítomnost stanovisko, o němž se nedá říci, že bych se byl postavil za André Gida. Referát jsem neotiskl z téhož důvodu, proč jsem neuveřejnil většinu svých referátů ze schůzí: k datu přednášky nebyl rukopis hotov v definitivní, tiskuschopné formě a pak jsem jej už nedočetl. Ostatně nevím, kde bych jej byl mohl otisknout. Připomenu schéma tohoto referátu, na jehož obsah se dosti přesně pamatuji: v úvodu byla citována důvěřivě Gidova ujištění o přátelském duchu jeho ostré kritiky a zároveň jsem tu polemizoval proti těm, kdož zneužívají Gidovy knihy k útokům proti SSSR. Řekl jsem, že je třeba zametat před vlastními práhami a že nemá práva kritizovat domnělé či skutečné sovětské kazy a nedostatky, kdo nebojuje proti neskonale horším zlořádům ve vlastní zemi. Gidovy námitky jsem rozřídil do tří kategorií (1. vznikání třídních rozdílů, 2. diktatura Stalinova a ne diktatura proletariátu, 3. vývoj se vzdálil od prvotních předpokladů). Ve všech těchto kategoriích jsem se pokusil Gidovy názory beze zbytku vyvrátit